

Rätt till ledighet i teori och praktik - förvärvsarbetande anhöriga

Linnéa Aldman & Eva Sennemark

- Förvärvsarbetande anhöriga
- Flertalet lagar reglerar förvärvsarbetande anhörigas rätt till ledighet.
- Kan delas in i kortvarig och längre tids ledighet

1. Kortvarig ledighet

1.1 Ledighet vid akuta familjeangelägenheter

- *Obetald* ledighet
- akut sjukdom, olycka, dödsfall mm.
- ...som gör den anställdes omedelbara närvaro *absolut nödvändig*.

- Kollektivavtal reglerar längd och eventuell ersättning
- Arbetsgivare kan begära ett läkarintyg från anställd

- Anställningsskydd

Lag (1998:209) om rätt till ledighet av trängande familjeskäl

1.2 Tillfällig föräldrapenning (24)

- "VAB"
- Tillfällig föräldrapenning (om föräldern tillfälligt inte kan arbeta)
 - Läkarbesök, behandling, kurs - lära sig vårda barnet
 - Fram till 16 (sjukdom, funktionsnedsättning mm)
 - Fram till 21 eller 23 års ålder (LSS)
 - Gäller ej vid omvårdsbidrag för samma tillsyn och vård.

1.3 Kontaktdagar

Innefattar:

- Samtliga förvärvsarbetande med barn under 16 år som omfattas av LSS
- Syfte: öka föräldrarnas kunskap om hur de bäst kan stödja sitt barn
- Föräldrautbildning, besök på skola/förskola mm.
- Barnet behöver ej delta
- Max 10 dagar/år och barn
- Kompensation: 80 procent av förlorad lön per dag.

- Ersättning Försäkringskassan, inte arbetsgivare.

2. Längre ledighet

2.1 Närståendepenning

- Hanteras av Försäkringskassan
- 100 dagar ledigt (240 dagar för närstående med HIV)
- Kan delas av familjemedlemmar - knutet till den närstående
- Arbetsgivare kan ej förhandla bort denna rättighet.

Kriterier

- Livshotande sjukdom
- Förvärvsarbetande anhörig
- Ett läkarintyg och behandlingsplan krävs
- Båda försäkrade i Sverige
- Omsorgen måste ske i Sverige eller EU-land

2.1 Närståendepenning forts.

- Lågt antal sökande, succesiv ökning.
- Cirka 70 procent kvinnor
- Generellt färre än 10 dagar per person.
- Vanligast är vård av förälder

2.2 Förkortad arbetstid – utökade rättigheter LSS

- Minskad arbetstid med upp till 25 procent i veckan
- Den anställda har en laglig skyldighet att informera sin arbetsgivare om ledigheten.
- Skydd mot diskriminering och avsked.

Kriterier:

- Barnet omfattas av LSS
- Vårdnadshavaren beviljad omvårdnadsbidrag från FK
- Fram till juni det år barnet fyller 19 år.
- Måste vårdat barnet i minst 6 månader
- Socialförsäkrade i Sverige

2.4 Flexibla arbetsförhållanden

- Balansdirektivet . Implementerat i Svensk lag augusti 2022.
- Rätt att begära flexibla arbetsarrangemang
- Upp till arbetsgivaren om möjligt – skriftlig förklaring
- Anställningsskydd samt skydd mot diskriminering

3. Praktiken

3.1 Inkludering

- Geografiska skillnader
 - Decentraliserat politiskt system
 - Ex. lokala riktlinjer för tolkning av LSS
 - Stöd i kommuner
- Skillnader mellan grupper
 - LSS: fler rättigheter
 - LSS under 65 år
 - Närståendepenning: "livshotande"
 - Leder till ojämlikhet och ojämlik service bland olika grupper av anhöriga

3.2 Viss flexibilitet

- Systemet erbjuder delvis flexibilitet
- Närståendepenning kan delas mellan flera anhöriga
- Relativt bred definition av begreppet anhöriga
- Föräldrar med barn – LSS - kan dela på att vara assistenter
- Flexibla arbetsformer - balansdirektivet

Sammanfattning

- Sverige jämfört med andra europeiska länder
- Förvärvsarbetande anhöriga - samhällsekvationen
- Förvärvsarbetande anhöriga osynliga – många arbetsgivare omedvetna
- Jämställdhetsaspekt

Vad är på gång?

- Nationella anhörigstrategin
- Diverse utredningar
- Stöd till kommuner och regioner